

BEFECTETÉS A JÖVŐBE- GONDOLATOK A FELSOÓKTATÁS FINANSZIROZÁSÁRÓL ÉS KÖVETKEZMÉNYEIRŐL *

Nagy Zoltán¹

A Közzolgáltatások megszervezése és politikái² (szerk: Horváth M. Tamás-Bartha Ildikó) című könyv széleskörű kutatásokra alapozva, több mint 900 oldalon keresztül mutatja be a közzolgáltatások egyes területeit, mélységében feltárva az utóbbi években zajló változásokat, keresve a könyv címében feltett kérdésre a választ, „Merre tartanak?”. A kötet részletesen foglalkozik a felsőoktatás ágazatpolitikájával, melyre jelen írással kívánok reflektálni, gondolataimat kifejteni.

A tudás és az oktatás az egyetlen biztos befektetés a jövőbe, emlékezteti hallgatóit a Nobel díjas magyar származású Oláh György egyik riportjában rámutat arra,³ hogy Magyarország számára az egyetlen fontos tőkeelem a humán tőke, mivel nincsenek jelentős mértékű energiahordozóink. A jövőnk tehát a tudás, a képzett emberi erőforrás. Az ebbe való befektetés nem jelent jelentős terhet a költségvetés számára, a várható hozam viszont jelentős mértékű lehet.

A magyar költségvetési finanszírozás szempontjából⁴ a két leginkább alulfinanszírozott terület az egészségügy és az oktatás. A tendencia az utóbbi években sem változott meg különösen így a felsőoktatás területén. A könyv fejezete jól bemutatja a költségvetési finanszírozás tendenciáját az utóbbi években, amikor folyamatos forráskivonás érvényesült a szakterületen. Ezek a finanszírozási folyamatok és a lezajló gazdasági és társadalmi változások óriási kihívás elé állították a felsőoktatási intézményeket, amelyek közül a leginkább negatívan érintettek a vidéki felsőoktatási intézmények. Ez a forráscsökkenés jól látszik, ha megvizsgáljuk a magyar felsőoktatás állami finanszírozásának alakulását, melyet az 1. számú ábra szemléltet.

---

* DOI 10.21867/KJK/2018.2.6.

¹ Dr. habil. Nagy Zoltán PhD, egyetemi docens, ME ÁJK

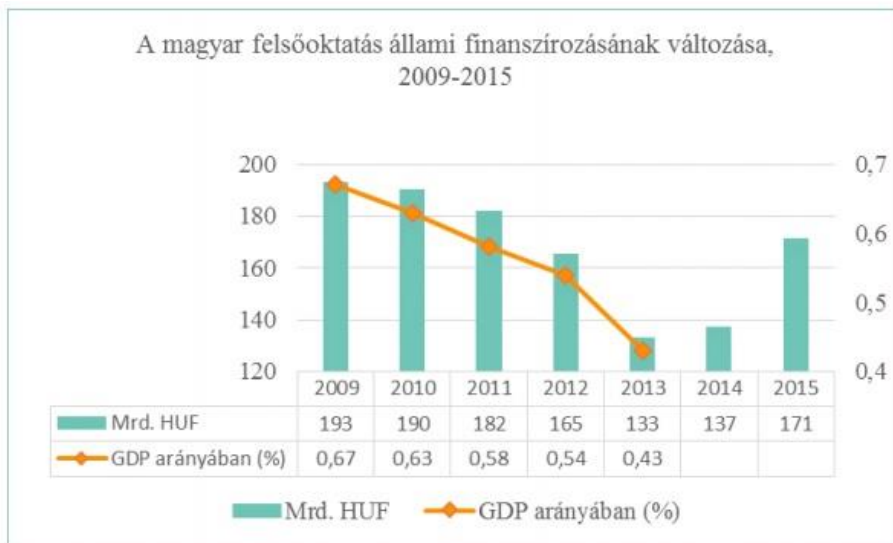
² Horváth M. Tamás – Bartha Ildikó (szerk.) (2016): *Közzolgáltatások megszervezése és politikái. Merre tartanak?* Budapest: Dialóg Campus.

³ <http://www.youtube.com/watch?v=fdk4IONnu38> (letöltés: 2018. március 10.)

⁴

http://www.parlament.hu/documents/10181/595001/Infojegyzet_2016_42_felsooktatás_finanszirozás.pdf/06bb7668-7571-4c9a-a139-086e91a0ca38 (letöltés: 2018. március 10.)

1. ábra

Forrás:

http://www.parlament.hu/documents/10181/595001/Infojegyzet_2016_42_felsooktatas_finanszirozás.pdf/06bb7668-7571-4c9a-a139-086e91a0ca38

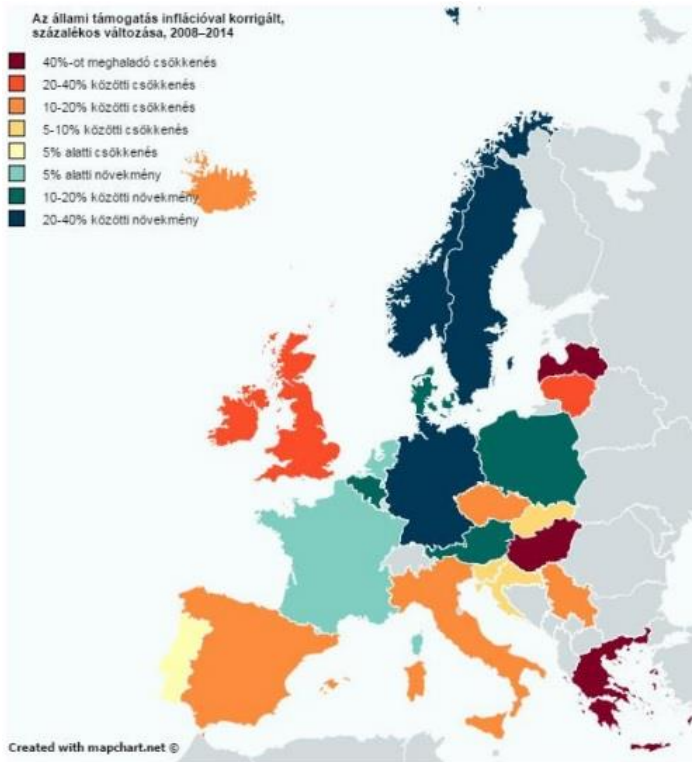
A gazdasági válság következtében az alacsonyabb jövedelmű háztartások már nem képesek finanszírozni a továbbtanulást a gyermekek számára, még abban az esetben sem, ha hallgatói hitellehetőség révén a finanszírozás egy része megoldott. Különösen igaz ez az elmaradott térségekre és azokra a társadalomtudományi szakokra, amelynél nincs vagy csak nagyon magas pontszámhoz kötött az állami finanszírozás lehetősége és túlnyomó részben önköltséges finanszírozás érvényesül. (A magas pontszám teljes mértékben lecsökkentette néhány száz főre az államilag finanszírozott létszámkeretet egyes szakok esetében. Ez történt például a jogász képzésben is.) Ezekben a szakokban sok esetben kontraszelekció érvényesül, a tehetőbb háztartások képesek kifizetni az oktatás terheit akár a kevésbé tehetséges hallgatók számára, míg a szegény sorsú, de tehetséges hallgatók elkerülik ezeket a szakokat, kényszerből más szakot választanak, vagy nem tanulnak tovább.

Mindezen gazdasági folyamatok mellett a régiók közötti elvándorlás is versenyelőnybe hozza a budapesti felsőoktatási intézményeket és sújtja a vidéki egyetemeket. A fiatalok a munkahely és a karrierlehetőség szempontjából nézve is döntenek a felsőoktatási intézmények között, amely szempontból nézve a fővárosi intézmények abszolút nyertesek. Ezt a helyzetet tovább súlyosbította a demográfiai hullámvölgy, amely a továbbtanuló hallgatók számában jelentkezett. Az elvándorlást tovább erősítette az is, hogy az állam- és jogtudományi karok számára a közigazgatási szakok indítását megszüntették,

tehát ilyen szakon továbbtanulni akaró hallgatók csak a Nemzeti Közszolgálati Egyetemre⁵ felvételizhetnek az egész ország területéről. Ha fenn akarja tartani az oktatáspolitikát a vidéki egyetemeket hosszabb távon, akkor változtatni kell a finanszírozási szemléleten. A teljes képzési spektrumot nyújtó vidéki egyetemek nagyobb vonzóerővel rendelkeznek a hallgatók számára, illetve a széleskörű infrastruktúra fenntartása csak akkor lehetséges gazdaságosan, ha több kar vállalja ennek a terheit, magasabb hallgatói létszámmal.

2. ábra

A felsőoktatás állami támogatásának változása az EU tagállamaiban

Forrás:

http://www.parlament.hu/documents/10181/595001/Infojegyzet_2016_42_felsooktatasi_finanszirozas.pdf/06bb7668-7571-4c9a-a139-086e91a0ca38

Megemlíthető az is, hogy a felsőoktatás finanszírozásának változása nem csak hazánkban vett új fordulatokat. A 2. számú ábra adatait megfigyelve láthatjuk, hogy az Európai Unión belül a gazdasági válságot követően több

⁵ <http://kozjavak.hu/egy-uj-kezdet-az-allami-tisztviselok-vilagaban> (2018. március 10.)

országban csökkentették a költségvetési finanszírozást, azaz megszorításokat alkalmaztak. De nem csak ez az egyetlen út, hiszen látható, hogy számos más államban ezzel ellentétes irányú folyamat bontakozott ki, s egy válságos időszakban is a tudásba fektették a forrásokat, bízva abban, hogy megtérül az ország és a társadalom számára.

A finanszírozási kérdések érintik továbbá az oktatói gárdát is. A Kormány lépéseket tett a jövedelmek rendezésére, de ez kismértékű és nem elégséges a problémák megoldására. Az oktatói gárda, különösen a természettudományi területen fokozatosan öregszik és már rövidtávon is gondot okoz az oktatásban egyes szakok elindítása a vidéki egyetemek műszaki karain. A fiatal kutatók számára csak tisztességes jövedelem biztosításával tehető vonzóvá az oktatói pálya. A minőségi elvárások egyre jelentősebbek, de ezt nem követik a jövedelmi viszonyok. Pedig magas szintű oktatás csak jól képzett oktatói gárdával lehetséges. A pályázati lehetőségek révén ugyan külön munka fejében kiegészíthetik jövedelmüket a természettudományi területen dolgozó oktatók, de ez a lehetőség a társadalomtudományok számára korlátozott. Szintén nagy különbség van a budapesti oktatók munkalehetőségei és a vidéki egyetemek oktatóinak munkalehetőségei között.

Összegzőképpen megállapítható, hogy finanszírozási szempontból a központi költségvetésnek mostohán kezelt területe a felsőoktatás. Ami viszont nagy problémát jelent a rendszer működése szempontjából, hogy a terület hosszú távú hatásmechanizmussal működik. A jelenlegi finanszírozási problémák évtizedekre is hatással lehetnek a felsőoktatásban, illetve az esetleges változás sem jár gyors hatással. Mindennek következtében gyors változtatásra lenne szükség a gazdaságpolitikai és az oktatáspolitikai szemléletben a finanszírozás területén, hogy ne épüljenek be a rendszerbe visszafordíthatatlan folyamatok illetve a pozitív változások mielőbb kifejtessék hatásukat.

Források jegyzéke:

- Bartha Ildikó (2016): Felsőoktatás-finanszírozás. In: Horváth M. Tamás – Bartha Ildikó (szerk.): *Közszolgáltatások megszervezése és politikái. Merre tartanak?* Budapest: Dialóg Campus, 720-746. old.
- Horváth M. Tamás – Bartha Ildikó (szerk.) (2016): *Közszolgáltatások megszervezése és politikái. Merre tartanak?* Budapest: Dialóg Campus.
- <http://www.youtube.com/watch?v=fdk4IONnu38>
- <http://kozjavak.hu/egy-uj-kezdet-az-allami-tisztviselok-vilagaban>
- http://www.parlament.hu/documents/10181/595001/Infojegyzet_2016_42_felsooktatás_finanszírozás.pdf/06bb7668-7571-4c9a-a139-086e91a0ca38